

استفاده کارآمدتر از اعتبارات خرد در

خاورمیانه و شمال آفریقا

مأخذ: World Bank Institute and World Bank, Middle East and North Africa Region, Human Development Group and Finance, private Sector, and Infrastructure Group.
نوشته: Judith Brandsma & Laurence Hart
ترجمه: علیرضا آذر نوش

هستند، و همچنین می‌توان آنها را از سایت اینترنتی www.worldbank.org/mna-finance/ استخراج کرد. این سری نشریات، و مخصوصاً ترجمه آنها به عربی، مورد استقبال فراوان قرار گرفته‌اند.*

صنعت اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا، نسبت به سایر مناطق جهان، صنعت جوانی محسوب می‌شود. قدیمی‌ترین آنها به ندرت تاریخچه‌شان به ۱۰ سال می‌رسد، و بیشتر برنامه‌های اعتباری خرد، سرآغازشان به اواسط دهه ۱۹۹۰ برمی‌گردد. از پایان سال ۱۹۹۷ تا پایان سال ۱۹۹۹، رشد این صنعت - با افزایش مشتریان فعالش از ۹۰۰۰۰ نفر به ۱۷۰۰۰۰ نفر - تقریباً دو برابر شد. با این حال، پتانسیل اعتبارات خرد بسیار عظیم است، و امروز کارگزاران و واسطه‌های اعتبارات خرد، کمتر از پنج درصد از تقاضای منطقه را برآورده می‌کنند.

منبع اصلی اطلاعاتی این گزارش، بررسی جامع ۵۱ برنامه اعتباری خرد است که بیش از ۹۵ درصد از برنامه‌های شناخته‌شده را شامل می‌شود. بررسی مزبور شبیه به بررسی سال

* ترجمه فارسی گزارش‌های دوم و سوم از این مجموعه را می‌توانید در شماره‌های ۳۵ و ۴۰ همین مجله ملاحظه فرمایید.

پیشگفتار

در این گزارش، اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و توصیه‌هایی در مورد نحوه توسعه بیشتر این صنعت ارائه می‌شود. این گزارش که به ویژه برای سیاستگذاران، افراد خیر و کارورزان تهیه شده، بخشی از یک سری نشریات مربوط به اعتبارات خرد است که توسط دفتر منطقه شمال آفریقا و خاورمیانه‌ای بانک جهانی منتشر شده است. از جمله عناوین منتشرشده در این سری عبارتند از:

* به کارگیری اعتبارات (تامین مالی) خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا (۱۹۹۸).

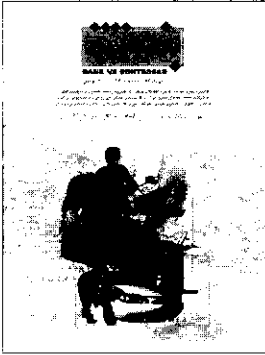
* بانکداری بازرگانی و اعتبارات (تامین مالی) خرد در مصر: بانک ملی توسعه (۱۹۹۰).

* کاربرد اصول بانکداری اسلامی در اعتبارات (تامین مالی) خرد (۱۹۹۸).

* Spinning Off for Sustainable Microfinance: Save the Children Federation into JWDS, Al Majmoua, and FATEN (1999).

سه نشریه آخر با همکاری مالی دفتر منطقه‌ای کشورهای عرب و وابسته به برنامه عمران ملل متحد تهیه شده است. سه گزارش نخست، به زبان‌های انگلیسی و عربی در دسترس

○ پتانسیل تامین مالی خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا بسیار عظیم است.

۱۹۹۸ بود که برای فعال کردن برنامه اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا انجام شد. نویسندگان این گزارش، اطلاعات حاصل از بررسی اخیر را (که صنعت مورد بحث را از پایان سال ۱۹۹۹ ارزیابی می‌کرد) با اطلاعات حاصل از بررسی قبلی (که ارزیابی این صنعت را از پایان سال ۱۹۹۷ انجام داده بود) مقایسه نکردند. علت اصلی این است که در بررسی سال ۱۹۹۷ مسایل کیفیتی متعددی وجود داشت، زیرا برای نخستین بار بود که اینهمه برنامه در یک پرسشنامه جامع فنی جمع شده بودند و در نتیجه، بسیاری از پرسش‌شوندگان برای آرایه اطلاعات مالی مورد نیاز با مشکل مواجه بودند. در آن زمان، از بسیاری از برنامه‌ها برای شاخص‌های ارزیابی مالی مانند "سرمایه درخطر"، "پوشش هزینه مالی"، و "بازده دارایی‌ها" استفاده نمی‌شد و علت آن تا حدی به این خاطر بود که بهترین روش‌هایی که امروزه در خاورمیانه و آفریقای شمالی وجود دارد، در آن روز در سطح گسترده‌ای توزیع نشده بود.

چکیده گزارش

اعتبارات خرد، کمک به فقرای کارآفرین برای بهبود زندگی‌شان: اعتبار خرد، یعنی آرایه خدمات مالی به فقرای کارآفرین. این تعریف دو ویژگی مهم دارد: الف) تاکید برگستره خدمات مالی - نه فقط اعتبار - و ب) تاکید بر فقرای کارآفرین. اعتبار یا وام برای فعالیت تجاری تنها یکی از خدمات مالی مورد نیاز فقرا است. این افراد به وام برای امور اضطراری و رفع نیازهای معیشتی و همچنین، به خدمات پس‌انداز و سپرده نیاز دارند. ولی افرادی که به پس‌انداز نیاز دارند، لزوماً به وام نیاز ندارند؛ و از طرف دیگر، افرادی که به وام نیاز دارند نیز لزوماً نیازمند پس‌انداز نیستند. به علاوه، پس‌انداز نه تنها به عنوان یک خدمت برای فقرا اهمیت دارد، بلکه به عنوان منبع تامین مالی نهادهای اعتباری خرد نیز مهم است.

فقرای کارآفرین افرادی هستند که می‌توانند با فعالیت‌های اقتصادی درآمد خود را افزایش دهند و بدین ترتیب، خود را به خط فقر یا حتی بالاتر از آن برسانند. این افراد به کمک برای خودشان نیاز ندارند، بلکه برای ایجاد یا اداره فعالیت‌هایی که درآمدشان را افزایش خواهد داد، نیازمند یاری هستند. آنان به خصوص به کمک‌هایی نیاز دارند که منابع مورد نیاز برای توسعه این فعالیت‌ها را در دسترسشان قرار دهد. اعتبار یا وام یکی از این منابع است. در مقابل، فقرای غیرکارآفرین - یعنی افراد بسیار فقیر - تنها برای ادامه حیات به کمک نیاز دارند.

آرایه خدمات مالی به فقرای کارآفرین باعث افزایش درآمد خانوار، کاهش بیکاری و ایجاد تقاضا برای سایر کالاها و خدمات، از جمله تغذیه، آموزش و خدمات بهداشتی می‌شود.

بیش از ۵۰۰ میلیون فقیر کارآفرین در دنیا هستند که فعالیت‌های اقتصادی کوچک را اداره می‌کنند، ولی کمتر از پنج درصد از آنها به خدمات مالی دسترسی دارند. این شکاف فاحش بین عرضه و تقاضای خدمات اعتباری خرد بیش از اندازه بزرگ است که دولت یا صندوق‌های خیریه بتوانند آن را پر کنند. غالباً چنین وجوهی ضروری نیست، زیرا شمار فزاینده‌ای از نهادهای اعتباری خرد نشان داده‌اند که افراد فقیر قابل حضور در دادوستدهای بانکی هستند و معامله با آنها می‌تواند سودآور و پایدار باشد. فقرا در قبال دریافت خدمات مالی سریع، راحت و مداوم حاضرند نرخ‌های بالای بهره بپردازند. به همین خاطر،

۱۹۹۸ بود که برای فعال کردن برنامه اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا انجام شد.

نویسندگان این گزارش، اطلاعات حاصل از بررسی اخیر را (که صنعت مورد بحث را از پایان سال ۱۹۹۹ ارزیابی می‌کرد) با اطلاعات حاصل از بررسی قبلی (که ارزیابی این صنعت را از پایان سال ۱۹۹۷ انجام داده بود) مقایسه نکردند. علت اصلی این است که در بررسی سال ۱۹۹۷ مسایل کیفیتی متعددی وجود داشت، زیرا برای نخستین بار بود که اینهمه برنامه در یک پرسشنامه جامع فنی جمع شده بودند و در نتیجه، بسیاری از پرسش‌شوندگان برای آرایه اطلاعات مالی مورد نیاز با مشکل مواجه بودند. در آن زمان، از بسیاری از برنامه‌ها برای شاخص‌های ارزیابی مالی مانند "سرمایه درخطر"، "پوشش هزینه مالی"، و "بازده دارایی‌ها" استفاده نمی‌شد و علت آن تا حدی به این خاطر بود که بهترین روش‌هایی که امروزه در خاورمیانه و آفریقای شمالی وجود دارد، در آن روز در سطح گسترده‌ای توزیع نشده بود.

اطلاعات موجود در بررسی سال ۱۹۹۹ بهتر از اطلاعات سال ۱۹۹۷ است. در واقع، وقتی که تعداد برنامه‌ها بیشتر باشد، بهترین روش‌ها نیز اجرا می‌شود و در نتیجه، تعداد افرادی که می‌توانند جزئیات پرسشنامه‌ها را کامل کنند نیز بیشتر می‌شود. به علاوه، با افزایش برنامه‌ها، ارزش اینگونه بررسی‌ها نیز شناخته می‌شود. مساله این نیست که دو بررسی فوق با یکدیگر قابل قیاس نیستند، زیرا افزایش پرسشنامه‌های اخیر، نه تنها وضعیت برنامه‌های اعتبارات خرد را از پایان سال ۱۹۹۹ روشن می‌کرد، بلکه وضعیت سال‌های پیش از آن را نیز آشکار می‌ساخت و باعث می‌شد که مقایسه و تجزیه و تحلیل روند کار امکانپذیر شود. در نتیجه، نویسندگان قادر بودند که اطلاعات سال ۱۹۹۹ را با اطلاعات سال ۱۹۹۷ که از پرسشنامه‌های اخیر جمع‌آوری شده بود، مقایسه کنند.

پرسشنامه‌های تکمیل شده بسیاری از برنامه‌ها نشان می‌داد که بهترین روش اعتباری خرد - یعنی آرایه خدمات مالی به فقرای کارآفرین - اجرا نشده است، بلکه بسیاری از برنامه‌ها، وام‌های سرمایه‌ای اندکی را به افراد بیکار داده‌اند. هدف اولیه این برنامه کاهش بیکاری است و نه آرایه خدمات مالی مستمر و مداوم به فقرا. با توجه به اندازه قابل توجه (از لحاظ تعداد مشتریان و سرمایه وام‌های معوقه) و عملکرد کلاً ضعیف این برنامه‌ها، ما آنها را در مقوله خودشان قرار داده‌ایم؛ یعنی برنامه‌های وامدهی به بیکاران. اطلاعات مربوط به این برنامه‌ها در مورد مصر، اردن، لبنان، تونس، ساحل غربی و غزه - به جز مراکش و یمن - در دسترس بود.

در آخر، یک مقوله دیگر نیز ظاهر شد و آن هم برنامه‌های وامدهی به مشاغل بسیار کوچک بود. در این برنامه‌ها، بهترین

○ **تامین مالی خرد، یعنی آرایه خدمات مالی مانند پس‌انداز، سپرده و خدمات اعتباری به فقرای کارآفرین.**

شکاف مزبور را می‌توان به آسانی از طریق افزایش تعداد نهادهای سودآور و پایدار اعتباری خرد پر کرد.

ویژگی‌های صنعت اعتباری خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا

این صنعت در خاورمیانه و شمال آفریقا صنعتی جوان است. قدیمی‌ترین برنامه، یعنی اتحادیه بازرگانان اسکندریه، حدود ۱۰ سال پیش کار خود را در مصر آغاز کرد. در دیگر نقاط جهان، به‌ویژه در آسیا و آمریکای لاتین، از عمر نهادهای اعتباری خرد بیش از چند دهه می‌گذرد. بنابراین، کارگزاران و سیاستگذاران خاورمیانه و شمال آفریقا، برای توسعه اعتبارات خرد، می‌توانند درس‌های زیادی را از دیگر مناطق فراگیرند و در عین حال، برنامه‌های مورد بحث را با وضعیت و شرایط خودشان منطبق سازند.

صنعت اعتبارات خرد نوپای این منطقه با سایر نقاط دنیا تفاوت دارد، زیرا:

- * انتظارات بسیار بالاست: اعتبارات خرد برای بیکاری نوشار و یا راه‌حل نیست.

- * اعتبارات خرد به‌طور منطقی تعریف شده‌اند: بیشتر نهادهای اعتباری خرد تنها برای فعالیت‌های تجاری اعتبار می‌دهند، و خدمات پس‌انداز و سپرده‌ارایه نمی‌کنند.
- * دولت‌ها به‌کنترول و تنظیم اعتبارات خرد علاقمند هستند، و تعدادی از کشورها

برای این صنعت قوانینی را تصویب کرده‌اند. این نوع تلاش‌ها، توسعه سالم این صنعت را به مخاطره می‌اندازد.

- * مسایل نسل دوم ممکن است رشد این صنعت را کاهش دهد. بسیاری از نهادهای اعتباری خرد، در پی رشد سریع اولیه، دچار بحران می‌شوند و برای بازسازی و احیای خود به زمان نیاز دارند.

- * برنامه‌های جدید اعتبارات خرد از متدولوژی‌های اعتباری اسلامی استناد می‌کنند، و برنامه‌های کنونی که اعتبارات اسلامی را به کار می‌گیرند، ملموس‌تر و آشکارتر شده‌اند.

- * برنامه‌های وامدهی نوپا برای واحدهای بسیار کوچک توسط آن دسته از بانک‌های تجاری اجرا می‌شود که بهترین روش‌های تامین مالی این واحدها را به کار می‌گیرند.

- * برنامه‌های وامدهی برای بیکاری دارای مشتریان زیاد و سرمایه‌وامدهی بالا می‌باشد و غالباً با برنامه‌های اعتباری خرد اشتباه گرفته می‌شود.

در این گزارش از دو بررسی بانک جهانی راجع به نهادهای اعتباری خرد در منطقه استفاده فراوان شده است: بررسی اول، راجع به ارزیابی پیشرفت این نهادها از پایان سال ۱۹۹۷، و بررسی دوم از پایان سال ۱۹۹۹ است. بین سال ۱۹۹۷ و ۱۹۹۹، صنعت اعتبارات خرد در منطقه - با افزایش مشتریان فعال خود از ۹۰۰۰۰ نفر، به ۱۷۰۰۰۰ نفر - تقریباً دو برابر شده است (به جدول شماره یک نگاه کنید).

جدول شماره یک

شاخص‌های اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا، ۱۹۹۷ و ۱۹۹۹

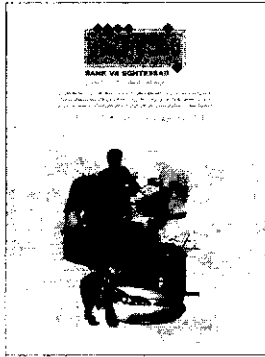
شاخص	۱۹۹۷	۱۹۹۹
- تعداد برنامه‌های اعتباری خرد	۶۰	۵۱*
- تعداد مشتریان فعال (نفر)	۹۰,۲۳۷	۱۶۸,۸۱۷
- دارایی حاصل از وام‌های معوقه (دلار)	۴۴,۶۲۴,۲۸۵	۷۷,۶۷۳,۳۰۱
- میانگین تراز وام معوقه (دلار)	۴۹۵	۴۶۰
- سهم مشتریان زن (درصد)	۳۱	۴۶
- سهم مشتریان روستایی (درصد)	۱۸	۲۱
- بیشترین آرایه‌دهنده اعتبارات	مصر	مصر
- دومین آرایه‌دهنده اعتبارات	اردن	مراکش

* تعداد برنامه‌های اعتباری خرد به این علت کاهش داشته است که برخی از برنامه‌های مربوط به سال ۱۹۹۷، در ردیف برنامه‌های وامدهی بیکاری قرار گرفتند.
منبع: بررسی بانک جهانی در مورد نهادهای اعتباری خرد.

با توجه به اطلاعات جدول شماره یک، مصر در صدر وام‌دهندگان منطقه قرار دارد، ولی سهم بازار را از دست داده و مراکش، با برخورداری از رشد چشمگیر از سال ۱۹۹۷ - یعنی از کمتر از ۴۰۰۰ مشتری فعال، به بیش از ۴۲۰۰۰ نفر - رده دوم را کسب کرده است. اما سایر کشورهای منطقه مانند لبنان و ساحل غربی و غزه، شاهد رکود یا حتی کاهش فعالیت این صنعت بوده‌اند. علت اصلی آنهم این بود که گردانندگان صنعت مزبور در این کشورها، در پی رویارویی با دشواری‌های نسل دوم، به بازسازی و تقویت صنعت خود مبادرت ورزیدند.

طبق جدول شماره یک، میانگین تراز وام معوقه با کاهش جزیی همراه بود - یعنی از ۴۹۵ دلار در سال ۱۹۹۷، به ۴۶۰ دلار در سال ۱۹۹۹ - که دو دلیل داشت: نخست آنکه، در برنامه‌های جدید وام‌های اولیه با مبالغ کمتر آغاز می‌شد و البته در صورت بازپرداخت به‌موقع، افزایش می‌یافت؛ دوم آنکه، زنان سهم بزرگتری از وام‌گیرندگان را به خود اختصاص دادند (از ۳۱ درصد، به ۴۶ درصد)، و معمولاً این زنان هستند که فقیرترند و به

○ آرایه خدمات مالی به فقرا کارآفرین، باعث افزایش درآمد خانوار، کاهش بیکاری و ایجاد تقاضا برای دیگر کالاها و خدمات، از جمله تغذیه، آموزش و خدمات بهداشتی می‌شود.

منطقه می‌تواند حتی به بیش از ۵۰۰۰۰۰ مشتری خدمت ارایه دهد.

آیا تمام این انتظارات واقع‌گرایانه هستند؟ شاید نه. یک دلیل آنست که ظاهراً برای اندازه‌وارشد سازمان‌های غیردولتی، که فقط اعتبار می‌دهند، محدودیت وجود دارد. همان ۱۰ برنامه‌ای که در سال ۱۹۹۷ کاملاً پایدار یا تقریباً پایدار بودند، امروزه به جای ۸۰ درصد از مشتریان آن دوره، تنها به ۶۳ درصد از آنها خدمت ارایه می‌کنند. از طرف دیگر، ۱۰ برنامه‌ای که در سال ۱۹۹۷ جزو برنامه‌های کوچک شمرده می‌شدند، ولی هدفشان پایداری کامل بود، از کمتر از شش درصد آن دوره،

وام‌های اولیه کوچکتر نیاز دارند.

همانند سال ۱۹۹۷، بیشتر برنامه‌های اعتباری خرد در منطقه توسط سازمان‌های غیردولتی (NGOs)، بنیادها و تعاونی‌ها اجرا شد. بانک ملی توسعه در مصر هنوز تنها بانک منطقه است که فعالانه در این برنامه مشارکت دارد. اگرچه بیشتر بانک‌های خصوصی وام‌های کوچک می‌دهند، ولی فعالیت آنها جزو برنامه‌های وام‌دهی به واحدهای بسیار کوچک تلقی می‌شود. عدم حمایت مالی دولت از برنامه‌های اعتباری خرد نتوانسته است تاثیری بر پیشرفت این صنعت داشته باشد.

جدول شماره دو

تعداد و سهم بازار نهادهای اعتباری خرد با بهترین روش در خاورمیانه و شمال آفریقا، ۱۹۹۹

کشور	تعداد نهادهای اعتباری خرد	تعداد نهادهای دارای بهترین روش	سهم بازار نهادهای دارای بهترین روش (درصد)
مصر	۱۷	۸	۹۰
اردن	۸	۳	۳۶ (۶۶)*
لبنان	۵	۳	۹۱
مراکش	۷	۳	۹۰
تونس	۶	۱	۵۵
ساحل غربی و غزه	۳	۲	۹۶
یمن	۴	۴	۱۰۰
جمع	۵۱	۲۴	۸۸

* سهم بازار سه برنامه اعتباری خرد که دارای بهترین روش هستند، در صورتی به ۶۶ درصد افزایش می‌یابد که برنامه اعتباری خرد یک آژانس بزرگ دولتی را که به جای وام کمک‌های بلاعوض می‌دهد، مستثنای کنیم.
منبع: بررسی بانک جهانی در مورد نهادهای اعتباری خرد.

از ۶۰ برنامه اعتباری خرد که در سال ۱۹۹۷ مورد بررسی قرار گرفتند، دو برنامه کاملاً پایدار و هشت برنامه تقریباً پایدار بودند. رویهمرفته، این ۱۰ برنامه به حدود ۸۰ درصد از مشتریان فعال اعتبارات خرد منطقه سرویس می‌دادند - این موضوع به این دلیل اهمیت دارد که این مشتریان خواهان تداوم دستیابی به خدمات مالی هستند. ده برنامه دیگر کوچک بودند، ولی هدف اصلی آنها ارایه مستمر اعتبارات خرد بود. تمام این برنامه‌ها بهترین روش‌ها را به مورد اجرا گذاشتند. بقیه برنامه‌های منطقه اکثراً در وضعیت بدی قرار داشتند و بهترین روش‌ها را اجرا نمی‌کردند. این الگوها هنوز به قوت خود باقیست؛ بیشتر مشتریان فعال منطقه تحت پوشش و خدمات بهترین روش‌های اجرایی برنامه‌ها قرار دارند (به جدول شماره دو نگاه کنید).

سیاستگذاران باید آماده باشند تا فضایی را ایجاد کنند که از لحاظ قانونی برای اعتبارات خرد فزاینده مناسب باشد.

در سراسر جهان، بیش از ۵۰۰ میلیون فقیر - اما فعال از لحاظ اقتصادی - در حال اداره واحدهای کوچک هستند، ولی کمتر از پنج درصد از آنها به خدمات مالی دسترسی دارند.

آینده صنعت اعتباری خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا

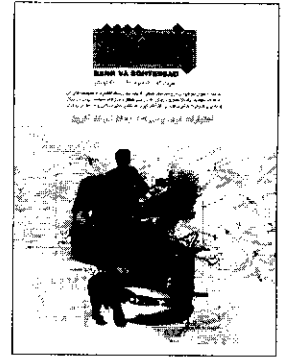
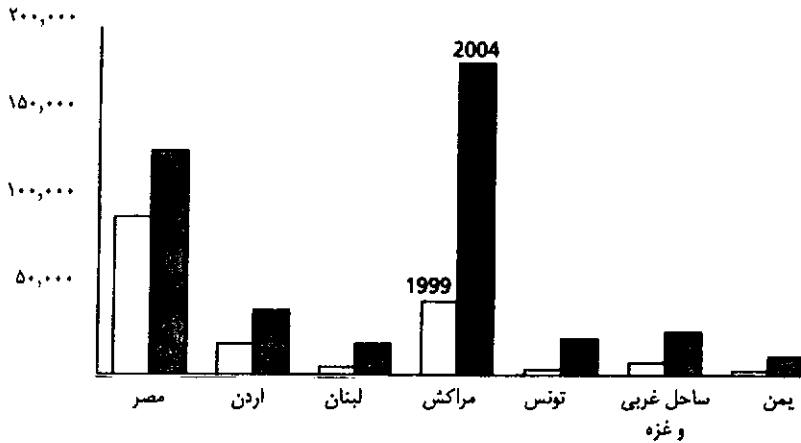
از تمام مسوولان برنامه‌های اعتباری خرد که مورد بررسی قرار گرفتند، پرسیده شد که در طول پنج سال - یعنی تا پایان سال ۲۰۰۴ - انتظار دارند که چند مشتری فعال داشته باشند؟ پاسخ آنها نشان می‌داد که اهداف بلندپروازانه دارند: رویهمرفته، آنها انتظار دارند که در طول مدت یادشده، به بیش از ۴۲۲۰۰۰ مشتری فعال خدمت ارایه کنند (به نمودار شماره یک نگاه کنید).

با فرض آنکه، برنامه‌های جدیدی نیز تنظیم و اجرا شوند - برای مثال، در پی مدل اتحادیه بازرگانان اسکندریه - نه بنیاد دیگر در مصر در شرف تاسیس هستند - صنعت اعتبارات خرد

اکنون ۲۰ درصد از سهم بازار را در اختیار دارند. و آخر اینکه، تعدادی برنامه جدید با هدف پایداری کامل ایجاد شده‌اند که اکنون تنها به شش درصد از مشتریان خدمت ارایه می‌دهند، ولی انتظار می‌رود که در چند سال آینده به سرعت رشد کنند. ۱۰ برنامه رده اول به این خاطر سهم بازار را از دست دادند که با همان سرعت برنامه‌هایی که سابقاً کوچک بودند، ولی اکنون قابل توجه هستند، رشد نکردند، زیرا رشد آنها از ۷۱۰۰۰ مشتری فعال در سال ۱۹۹۷، به ۱۰۵۰۰۰ نفر در سال ۱۹۹۹ افزایش داشت. اگرچه رقم ۴۷ درصدی این رشد قابل توجه است، ولی با توجه به تقاضای برآورده نشده اعتبارات خرد، ظاهراً اندک است. در مقابل، رشد برنامه‌های سابقاً کوچک از ۵۰۰۰ مشتری در سال ۱۹۹۷، به ۳۳۰۰۰ مشتری در سال ۱۹۹۹،

نمودار شماره یک

تعداد مشتریان فعال اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا، ۱۹۹۹ و ۲۰۰۴ (پیش‌بینی)

این تغییرات در همین اواخر اتفاق افتاده و هنوز خیلی زود است که بگوییم آیا این شرکت‌ها اکنون قادر خواهند بود که از بانک‌ها وام بگیرند یا نه؟

یکی از این ۱۰ برنامه هم سعی کرد تا به یک بانک تبدیل شود که کاملاً منطقی بود، زیرا به عنوان یک بانک می‌توانست پس‌اندازها و سپرده‌ها را جمع‌آوری کند. ولی داشتن ۳۰ میلیون دلار پول، که حداقل سرمایه مورد نیاز یک بانک است (در این مورد، در مصر) یک مانع مالی بسیار عظیم است.

برای آن که این برنامه‌ها بتوانند هم‌اندازه نهادهای تامین مالی خرد در سایر نقاط جهان باشند، باید سرمایه تجاری - از جمله سپرده - جمع‌آوری کنند. این کار همچنین باعث می‌شود تا آنها فعالیت‌های اعتباری خرد را گسترش داده و از مرز اعطای وام به واحدهای تجاری فراتر ببرند. در عین حال، با بسیج پس‌اندازها و سپرده‌ها قادر خواهند بود که به هزاران مشتری دیگر سرویس بدهند.

در بسیاری از موارد، بسیج سرمایه تجاری برای اعطای وام نیازمند تغییر یک سازمان غیردولتی (NGO) به یک شرکت خصوصی، بانک و یا تشکیلات واسطه‌ای مالی بدون سپرده‌گیری است. ولی حتی مهم‌تر از آن، تغییر شکل یک برنامه به نهادی است که در مالکیت و مدیریت افراد محلی باشد.

در این میان، سیاستگذاران باید آماده باشند تا فضایی را ایجاد کنند که از لحاظ قانونی برای اعتبارات خرد فزاینده مناسب باشد، و این بزرگترین چالش رودرروی صنعت اعتباری خرد منطقه در چند سال آینده خواهد بود.

یعنی بیش از ۶۰ درصد افزایش داشت.

دلایل متعددی برای رشد مایوس‌کننده ۱۰ برنامه رده اول بازار وجود دارد: برخی از آنها در نتیجه بحران متحمل بازاری شدند، برخی دیگر به خاطر وضعیت باثباتشان هیچ تلاشی برای رسیدگی به افراد فقیر نمی‌کردند، تعدادی از آنها، به‌ویژه آنهایی که در بازارهای کوچک بودند، فعالیت چندانی در بازار نداشتند و تنها به یک گروه هدف و یا یک نوع وام خدمت می‌کردند. این برنامه‌ها احتمالاً مجبورند برای دستیابی به رشد مناسب، به تنوع‌سازی روی بیاورند، و دیگر گروه‌ها را هم در مدنظر قرار دهند و تسهیلات جدید مالی ارائه دهند.

در آخر، کمبود وجوه می‌تواند باعث کاهش سرعت رشد شود. بیشتر برنامه‌های پیشرو هنوز متکی به وجوه اهدایی هستند، ولی در واقع، نیازی به آن ندارند. آنها می‌توانند با گرفتن وام از بانک‌ها، به جمع‌آوری سرمایه تجاری برای وام‌های جاری بپردازند.

برخی از برنامه‌های منطقه تلاش کرده‌اند تا به طریقه تجاری به جمع‌آوری پول بپردازند، ولی با موانع قانونی و کنترلی مواجه شده‌اند. مثلاً هنگام وام‌گیری از بانک‌ها، به خاطر آنکه مشکل حقوقی یک سازمان غیردولتی (NGO) را دارند، نمی‌توانند وام بگیرند، چون فاقد شفافیت و قابلیت حسابرسی هستند. بانک‌ها معمولاً تمایلی به دادن وام به سازمان‌های غیردولتی ندارند، به‌ویژه اگر نتوانند آنها را از لحاظ حقوقی تحت تعقیب قرار دهند. به همین خاطر، از ۱۰ برنامه مهم منطقه، دو برنامه شکل حقوقی خود را تغییر دادند و از سازمان غیردولتی به شرکت خصوصی تبدیل شدند تا وام تجاری دریافت کنند. ولی

○ ساختارهای سازمانی و مدیریتی نهادهای اعتباری خرد در کشورها متفاوت است، ولی نهادهای اعتباری خرد پایدار، ویژگی‌های مشترک دارند.